

ÖRÖK TALÁNYOK NEMZEDÉKE

Neogrády Antal laudációja

A Quasimodo költői verseny mind is feladatának, sőt, küldetésének tekintette a felfedezését, vagy a figyelem ráirányítását kevésbé szem előtt lévő (élet) művekre. Nyilván, ehhez az kellett, hogy pályázatainkra beküldjék műveiket, akár több éven át. Nos, ilyen többszörösen is meglepetésember az idei verseny különdíjasa Neogrády Antal festőművész. Ismert kortárs festőről van szó, aki ráadásul egy festőcsalád leszármazottja, nagyapja, id. Neogrády Antal, a századforduló sikeres művésze unokája. Egy festő, aki ír... Nos, nem sok ilyenről van tudomásunk. Hirtelen Kondor Béla és Nagy László neve juthat eszünkbe, nekem a szombathelyi m. Molnár István, a zalaegerszegi-dallasi Gábrriel József és a pécsi Palotás József – aki történetesen szobrász. Neogrády Antal viszonylag későn kezdett – publikálni. Írni, talán gyermekkorától. De ma sincs kötete, az interneten különböző honlapokon találkozhatunk – meg kell mondai – jobbnál jobb verseivel. Ugyancsak az interneten találtam egy művét – szonettkoszorú! –, melyben egy kissé a saját sorsát, pályáját is megjeleníti. Már a cím is jellemző: (szonettkoszorú amatőr költő gondolataira) Felvonnak a társak, Siklósi E., Aimee, Mirian, Tonibacsi – aki történetesen maga a különdíjas (különc) költő. Néhány sor a költeményből:

*„Öreg poéta csak zombivá válna,
Hová mehetne rímekkel rakottan,
Hajléktalannak nincs babér, se pálma.”*

Nos, bár ahogy írja, „félholtan eltemették”, zsűrink (utóbb) mégis felfigyelt rá, kivételes poétikai felkészültségére, s a megszólaltatott igényes, filozófiai mélységű tartalmakra.

Az idén beküldött verse, a Százados történet (szintén szonettkoszorú), a személyes és történelmi idő összefonódása. Számvetés, számonkérés, kissé kiábrándult, de csöppet sem pesszimista összegzés – arról a száz évről, amely nagyjából a millenniumtól a napjainkig tart.

Bravúros megoldása, hogy egy-egy kulturális történelmi tárggyal, névvel, márkanévvel, hellyel érzékelteti a kort, s a benne élő embert. Az első szonettben: „Wampeticsnél olcsón iszunk aszút”... – olvashatjuk. Nos, a Wampetics étterem a Gundel elődje, melyet

1908-ban vett át Gundel Károly. A festőt hogyan érdekelné a képzőművészeti élet: „Felszámolás alatt a körképár” – írja kissé gunyorosan az ízlésváltozásról. A derűs monarchikus életképek – zsánerképek – fölött azonban gyűlnek a felhők, „Háborút mond sok önjelölt Szibilla / A monarchia már mindenütt recseg...”, és az 1905-ös dátum nem csak a magyar irodalomban, a Neogrády családban is nevezetes: „Született anyám és József Attila.” A díszletváltások felgyorsulnak: az olasz front, a háborús lövészárkok, s már a második világháborúban találjuk magunkat, a szerző budapesti születésénél (Bölcsöm felett katyusa hangja zengett). Az apa elhurcolása malenkij robotra, a pincében átdergett napok, s „az este már a történelmet írja”. S a nemzedék alapvető tapasztalása is megszólal a 6. szonettben: „Ki ünnepli az új rendszert, ki sírja...” A kibontakozó diktatúra képei peregnek, a végső konklúzió: „A nagytetvért felülegyeli a rendet”. Különösen érzékletes az ötvenes évek bemutatása: nem véletlen, a festő-költő gyermekkorára esik ez az időszak, amely alapvetően a túlélésről szól. Amikor „Egyszerre kell bátornak lenni s félni.” Aztán a felvillanó lehetőség: 1956. „Láttál szobrot csizmából kidőlni” – idézi meg a szerző a forradalom hangulatát. Aztán a levertség depressziója, a „jó akolmeleg”, a kádári legvidámabb barakk bohócmaskarás játéka... A rendszerváltás reményei kétségesen valósulnak meg:

*„Bár némelyik a jó irányt üvölti,
s révbe érhetnének szelídebb szelekkel.
Miért gyűlöl testvért és komát a földi?”*

A sorjázó kérdésekre nincs válasz, s a torzuló (élet) jelenségek a következő felismerést hívják elő, Hamvas Béla „hanyatláselméletére” utalva: „Miért rendezünk át bevált arányokat?” A Vörösmarty-idézetek nyomán a tanulságok a 14. szonettben így összegződnek:

*„Lassan talán előre kéne lépni,
Néhányszor már az égbolt felderengett,
E századot a sors meg nem ismétli!
És ebben is volt, ki nagyot teremtett.
Emberek vagyunk (a kívülálló kétli!)
Egy ezredévnyi szenvedés lecsengett.”*

A kijelentő módban némi bizonytalanság rezeg...

A szonettkoszorú – elsőrangú poétikai teljesítmény, a mesterség magas fokú megcsillantása – erkölcsi tanulságokkal átszőtt korrajz, a híres-nevezetes (nekünk, akik benne élünk) 20. század búcsúztatása. S talán egy nemzedék búcsúzása, aki az „örök talányok” megfejtésére felesküdt.